

Makale Gönderilme Tarihi: 20.08.2019 – Makale Kabul Tarihi: 20.12.2019

HAYDAR ERGÜLEN'İN ŞİİRİNDE BEDENİN SİĞINAĞA DÖNÜŞMESİ

*Ceyda BADANKA**

Özet

Modern Türk şiirinin 1980 kuşağı imge şiiri anlayışının önde gelen şairlerinden biri olan Haydar Ergülen (d. 1956) dönem içindeki çabası, girdiği tartışmalar ve en önemlisi de yayımladığı nitelikli şiir kitaplarıyla kuşak şiirinin yeni renkler kazanmasında, şiirin estetik düzeyinin yükselmesinde önemli rol oynamıştır.

Ergülen'in bütün şiir kitaplarında ev sıkça görülmektedir. Onun evi/evleri içe dönük, kişisel ve psikolojiktir. Ergülen'de ev, Bachelard'ın *Mekânın Poetikası* kitabında belirttiği gibi mutluluk, düş kurma, yalnızlığını yaşama, kısacası içtenlik mekânı olarak görülmektedir.

1980 kuşağı şairleri açık havaya çıkmamayı tercih ederler. Şehrin bireyi yok ettiği ve yığılaştırdığı kamusal alanı terk ederek eve ve kendi içlerine çekilirler. Haydar Ergülen de kırılğan ve ince ruhlu yapısı ile sokağı sevse de şiir için eve kapanmak gerektiğini savunan bir şairdir. Şehrin korunaksızlığı diğer insanlar gibi Ergülen'in şiir kişilerinin de birçok nesne veya canlıya sığınma ihtiyacını doğurmuştur. Bu makalede Haydar Ergülen'in şiirlerinde ev imgesinin nasıl ele alındığı üzerinde durulacaktır.

Anahtar sözcükler: Mekân, ev, İdil, nar, gövde

* Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisansüstü Öğrencisi, Bartın. ceybadanka@gmail.com / ORCID: 0000-0002-1963-2433

THE TRANSFORMATION OF THE BODY TO SHELTER IN HAYDAR ERGÜLEN'S POETRY

Abstract

Haydar Ergülen (b. 1956), one of the prominent image poets of the 1980s generation in Turkish literature, played a significant role in helping Turkish poetry of the time discover new territories, and in increasing the aesthetic value of Turkish poetry through his diligence, literary discussions, and most importantly, the poetry books he published in his era.

We can see the image of house in all of Ergülen's poetry books. His house is introverted, personal and psychological. As he states in his book *Mekânın Poetikası* (The Poetics Of Space), for Ergülen, the house is as a place of happiness, dreaming, loneliness, in other words, sincerity.

Poets of the 1980 generation prefer not to go outdoors. They leave the public space where the city destroys and aggregates the individual, and they withdraw into the homes, as well as into themselves. Although Haydar Ergülen loves the street with their fragile and fine spirits, he is a poet who argues that it locking oneself in the house is necessary for poetry. Just as in other people, the vulnerability of the city had caused Ergülen's need to seek shelter in many objects or living things. But all these shelters would one day become unprotected, and the humans would eventually turn in on their own bodies and souls. Man's most sheltered place is himself.

Keywords: Space, home, İdil, pomegranate, body

Giriş

Gaston Bachelard, mekânı, insanın iç dünyası ve ruh halinin yansıması olarak algılar. Ona göre evin yahut evrenin bir köşesi insanın ruh haline göre mekân olarak algılanabilir:

“Bir evdeki her köşe, bir odadaki her duvar köşesi, insanın dertop olmaktan, kendi üstüne kapanmaktan hoşlandığı her kuytu, hayalgücü için bir yalnızlıktır, yani bir odanın tohumu, bir evin tohumudur. [...] “Yaşanan” köşe, birçok bakımdan yaşamı reddeder, yaşamı kısıtlar, yaşamı saklar. Köşe, bu durumda, Evrenin olumsuzlanmasıdır. Köşede, kendi kendimizle konuşmayız. Köşede geçirdiğimiz saatleri anımsadığımızda, anımsadığımız şey bir sessizliktir, düşüncelerin sessizliğidir. [...] Köşeye çekilen her ruhta, öyle sanıyoruz ki hep bir sığınma figürü vardır. [...] Köşe öncelikle bize varlığa özgü değerlerin ilkinin, yani hareketsizliği sağlayan bir sığınaktır. Hareketsizliği(mi)n güvenli, yakın yeridir.

İnsanın kendi köşesinde huzur içinde olma bilincinden, deyim yerindeyse, bir hareketsizlik yayılır. Bu hareketsizlik ıştır. Bir köşeye sığındığımızda, kendini iyice saklanmış sanan bedenimizin çevresinde hayali bir oda oluşur. Gölgeler, birer duvar, bir mobilya bir çit, bir örtü de bir çatı oluverir. Ama bütün bu hayaller gereğinden fazla hayal kurar. Hareketsizlik mekânını, varlığın mekânı kılarak belirtmek gerekir. Bir şairin şöyle kısa bir dizesi vardır: Bulduğum mekânım ben” (Bachelard, 2013: 171-172).

1980 sonrası Türk şiirinin önemli şairlerin Haydar Ergülen’in şiirinde de evin ve evrenin her köşesi şiir kişilerinin ruh haline göre bir mekâna dönüşebilir. Haydar Ergülen mekânı kimi zaman insan bedenine dönüştürerek yahut insan bedenini bir mekân gibi algılayarak genişletir. Bu bedenlerin ve ruhların hepsi yalnızlıktır, hepsi sessizliktir ve hepsi durağanlıktaki hareketlerimizdir.

İncelememizde beden olarak eve kapanışın ardından üç alt başlığımız yer almaktadır. Bunlar “çocukluk, İdil, nar ve beden” olarak ele alınacaktır.

1. Beden Olarak Eve Kapanış:

Gaston Bachelard, nesne şiir ilişkisini gizemli nesnelere adlandırmasıyla dile getirir:

“Kabuk sözcüğüne öylesine açık, kesin, sert bir kavram denk düşer ki onu basitçe resmedemeyen, buna karşın ondan sadece söz etmekle yetinen şair, öncelikle hayallerden yoksun kalır. [...] [Kabuklar] duyulur şeylerin bütününde görülen sıradan düzensizlikten ayrılır. Onlar bizim için ayrıcalıklı nesnelere; bakışımızın, ayırt etmeden baktığımız öteki bütün nesnelere göre daha kolay kavradığı, buna karşılık düşündüğümüzde daha gizemli gelen nesnelere” (Bachelard 2013: 139-140).

Bachelard’ın bahsettiği gizemli nesnelere biri de insan bedenidir. İnsan yaşamı boyunca birçok şeye sığınma ihtiyacı duyar. Sığındığı şey koca bir evren de olabilir, küçük bir eşya da olabilir. Bilinen bir ev de olabilir, geçmiş de, aynı zamanda başkasının ruhu veya bedeni ve en sonunda kendi bedeni de olabilir. Haydar Ergülen’in şiir kişilerinin sığındığı nesne ya da mekânlar da üç bölümde değerlendirilebilir. Bunlardan ilki çocukluktur. Çocukluk, Ergülen için çok önemlidir. Eskiye özlem duyan Ergülen’in şiir kişileri, çocukluk özlemini çoğu şiirinde geçirir.

1.1.Çocukluk:

Özelde ev genelde mekân, hatırlamanın önemli bir parçasıdır. Çocukluk hatırlama sürecinin en önemli zaman dilimini teşkil eder. Bu nedenle çocukluk-hatırlama-mekân arasındaki ilişki bireyin karakter özelliklerinin ortaya çıkması yahut tespit edilmesinde önemli bir işleve sahiptir.

“Yalnızken, biraz fazla uzun düş-kurar ve şimdiden uzaklaşıp ilk yaşam vakitlerini yeniden yaşamaya başlarsak, sayısız çocuk yüzü çıkar karşımıza. İlkel yaşamımızda, denenmiş yaşamda birçok kişi olmuştuk. Başkalarının anlatısı sayesinde öğrendik birliğimizi. Başkalarının anlattığı kendi tarihimizi izleyerek, yıldan yıla, kendimize benzedik sonunda. Tüm varlıklarımızı adımın birliğinin çevresine yığıyoruz.

Ne var ki düşünme, anlatmaz. Ya da en azından, öyle derin düşler, içimizde o kadar derinlere inmemize yardım eden düşler vardır ki, bunlar kendi tarihimizi başımızdan atmamızı sağlar. Kendi adımından kurtarır bizi. Bugünkü bu yalnızlıklar, bizi ilk yalnızlıklara kavuşturur. Bu ilk yalnızlıklar, bu çocuk yalnızlıkları, bazı ruhlarda silinmez izler bırakır. Yaşamın tümü, poetik düşünme için, yalnızlığın bedelini bilen bir düşünme için duyarlılaşmıştır. Çocukluk, mutsuzluğu insanlardan öğrenir. Yalnızlıkta, acılarını gevşetebilir. İnsanların dünyası onu rahat bıraktığında, çocuk da kendini kozmozun oğlu sayar. Ve böylece, yalnızlık anlarında, kendi kurduğu düşlerin efendisi olur olmaz, çocuk düşkurmanın mutluluğunu tadar; daha sonraları şairlerin mutluluğu olup çıkacaktır bu. Düşkuran olarak yaşadığımız yalnızlık ile çocukluk yalnızlıkları arasında iletişim olduğunu hissetmemek olur mu? Dingin bir düşlemede, bizi çocukken yaşadığımız yalnızlıklara yeniden teslim edecek yokuşa çoğunlukla kendimizi bırakmamız boşuna değildir” (Bachelard, 2012: 105-106).

Haydar Ergülen de çocukluğa dair hatıralarını, nesnelere ve mekânların çağrışımıyla şiirine yansıtır. Ergülen’in şiir kişileri, kimi zaman nesnelere de bir mekân olarak çocukluğun, hafızanın görünür hali olarak algılar. “İzmir Radyosu Konuşması” şiirinde çekmece ve çocuk sözcükleri çıkar karşımıza. Şiirde geçen gözyaşı, acı ve keder çocukluk çekmeccesine kapanmak için yeterlidir diyebiliriz. Dışarıya karşı sırlı olan kendine kapanan çekmece, çocukluk ile birleşince eskiye duyulan özlemleri de içine alarak büyük bir sığınak doğurmaktadır.

*“Hepimizin çekmecesini var, gözyaşı çekmecesini,
acı çekmecesini, simli, keder çekmecesini, işli,
çocukluk çekmecesini, gözlüklü, çocukluğumdan mı
desemilkgençliğimden mi?”*(Ergülen, 2016: 73)

“İzmir Radyosu Konuşması” şiirinin 2. bölümünde çocukluk olan sığınağın şiir kişisinden uzaklaştığını çatısının üzerinden kalkmasından anlamaktayız. Çocukluk ortadan kalktığı vakit yani anılarımız bizden uzaklaştığında hayatımızdaki çoğu şey gerçekliğini yitirmektedir. Çocukluğunu yitiren şiir kişisi için yağmur da yalana döner. *“İlik yağmur olmak ve yağmak, çocuklar için anne denen çare’dir”* (Sarioğlu, 1995: 52).

*Şimdi çocukluğun çatısı kalktı ya üstümüzden
yağmurun da eski tadı yok bu yüzden
yağmur yağmıyor ki artık sudur yağın
kırmızı kiremitlerin serinlemeyişi bundan
artık çorbasi hazır çocuklar hastalansa n’olur
okula gitmemek için eskisi gibi yalancıkdan
yağmur kiremitlere düşer, camlara vurur”* (Ergülen, 2016: 75).

*“Yağmur baba, şemsiye anne, Bulut Ali
çık alfabeden bize gel okullar kapanıyor
yetmedi mi sınıfları doldurduğun gel de şu
evi doldur, gönlümüzü doldur, arkadaş mı yok
sana, benim çocukluğum şurda duruyor, ...”* (Ergülen, 2016: 33).

“Bulut” şiirinde Ergülen ilk olarak “baba” sözcüğünü tercih eder. “Bektaşilik inancında “baba”, son mertebeye olan ‘dedebaba’dan önceki mertebedir: *“Herhangi bir âşığa nasip vermeğe yetkili olan Mürşid’e baba denir. Mürşid yani Baba olmak Bektaşilik’te çok yüksek ve erişilmesi hakikaten zor bir rütbedir. Bir canın bu mertebeye ulaşması için son derece çetin yollardan geçmesi, zor imtihanlar atlatması lazımdır”* (Öner, 2017, 46). Ardından karşımıza

anne denilen çare çıkar. Anne ve Hz. Ali Acılara karşı koruyandır. Ergülen'in şairliği Hz. Ali'nin kerametine bağlanmaktadır. Çocukluğa gelecek olursak bu şiirde çocukluk evin odalarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır ve çocukluk odası aslında arkadaşlık odasıdır, diyebiliriz.

1.2. İdil ve Nar:

Haydar Ergülen, 'nar' metaforunu birkaç farklı bağlamda kullanır. Bunlardan birincisi bu meyvenin alevi-Bektaşî inancında taşıdığı sembolik değerler üzerinden inşa edilen anlam yapılanmasıdır. Diğer denar'ın onun şiirinde bir izlek olarak bütün duygulanmalara eşlik eden bir fona –bir anlamda şiirsel düzlemde mekana- dönüşmüş olmasıdır: “*Bahçe: Ona nar diyelim. Kadın: Kendine bahçe diyelim*” (Ergülen, 2017: 513). Akbayır, nar meyvesinin sanat dünyasında ve gündelik yaşamda ifade ettiği anlamı vurgular. Bu vurgu Ergülen'in şiirindeki nar metaforu için de yapılabilir:

“Nar nice yazılsa anlatılamaz. Nar bunu bilir de güler içinden. Geniş gülüşlüdür nar. Onun meyveler içinde değil, karşısında bir yeri var. Hepsi ayrı ayrı anlatılsa, kimileri ona yaklaşırsa da, narda hiçbirinde olmayan bir şey var. Seçtiğim kelimeler nara yakışsın isterim ben de, yakışmazsa bilirim narın beni küçümseyeceğini. Biraz eski soylulara benzediğinden mi, yüksek bir duruş vardır narda. Aristokrasi bir bakıma çoktan yıkılmıştır yıkılmasına da, o eski bir aristokrat olarak yeni zamanlara dudak bükmekte, yeni modaları züppelik olarak görmekte ve yeni pazardaki renkliliği maymun iştahlı oluşumuza vermektedir. Bizi bu yeniliğimizden ve yeni adetlerimizden ötürü bağışlayıp bağışlamadığı da şüpheli. Nar muhafazakârdır. Bilinir, öyle kolay kolay içini açmaz, sırrını ortalık yere dökmez, fakat açılıp saçılmakta da narın üstüne yoktur. Nara bu sebeplerden ve daha bulunacak sebeplerden ötürü, bir tür korku ve çekingenlikle yaklaştığımızı ise kimsenin şüphesi olmasa gerektir. Doğrusu, nar üstüne kurulu efsane ve rivayetler bile, narın bereket olduğu sözgelimi, halk ile nar arasındaki soğukluğu giderememiştir. Nara hayranlığımızda, onu yeterince tanımıyor oluşumuzun ve elbette ondan korkumuzun da bir payı mutlaka vardır. Çünkü o bir meyveden çok, bir nesnedir. [...] Nar, güzel bir nesnedir. [...] Fakat bir düşünün, nar yenmek için değil, daha çok üzerine konuşulmak ve övülmek, bir şiirde geçmek için var gibi değil midir? Yemeye kalkıştığımızda pek çok kere yüzünüz ekşir, düşündüğünüzde

ise gönlünüzden ılık bir şeyler geçer. Evet bir nesnedir nar ve bizi düşündürmek içindir” (Ergülen, 2017: 511-512).

“Yıl 1993’tür. Admar Reklam Ajansı’nda yönetici asistanı olarak çalışmaktadır Ergülen. Şirkete, reklam yazarı alınacaktır. Gazetelere ‘İki Cin Aranıyor’ başlığıyla bir ilan verirler. 200’ü aşkın başvuru yapılır. Bunlardan 25’ini mülakat için çağırırlar. İki kişi, ‘reklam cini’ olarak seçilir. Biri bay, diğeri bayandır. İkisi de Boğaziçi mezunudur. İkisi de yüksek lisans yapmaktadır. Bay, işletme mezunudur. Bayan endüstri mühendisliği mezunudur. Adı, İdil Akoğlu’dur. İdil Hanım’la zamanla yakınlaşırlar. İdil Hanım, iyi bir edebiyat okurudur. Kitaplığında, Haydar Ergülen’in, Orhan Alkaya’nın, Seyhan Erözçelik’in kitapları vardır. 1994 ekonomik krizinde şirkette çalışan 50 kişiden 25’inin işten çıkarılması gerekmektedir. İdil Hanım da bu 25 kişiden birisi olur. Çünkü, yapılabilecek dedikodulardan her ikisi rahatsız olabileceklerini düşünürler” (Akbayır, 2010: 364-365).

Üç yıl sonra da 25 Ekim 1996 yılında Cuma günü İdil Hanım ile Haydar Ergülen evlenirler.

“Bahçe kurmak istiyorsan içinde
bir nara bak, çok bak, iyi bak
narın kalbinde bir ilkokul bir de mavi kız
hem bahçedir onlar hem park
bir kalbi gezmek istiyorsan
gönlünü bir nara bırak” (Ergülen, 2014: 23).

“İki Küçük Nar” hem bir nesne veya meyve olan nar’ı hem de Ergülen’in kızı olan Nar’ı bir arada görmemizi sağlayan bir şiiirdir. “Nar, bizim kültürümüzde çok yer etmiş bir imgedir. Bolluktur, berekettir. Sonra biçim olarak da nar, çok güzeldir. Tasavvuf anlamında bize getirisi olmuştur. Özellikle Alevi tasavvufunda önemli bir yeri vardır. Nar, birliğin içindeki çokluk ve çokluğun içindeki birliktir” (Akbayır, 2010: 368). Şiirde evin içinde kurulması istenen bahçe ve park nar’dır. Yani evin doğal eğlencesi ve sevincini temsil eder nar. Nar nasıl ki birlik

içindeki çokluksa, ev de dıştan görünüşüyle bir iken, içindeki çokluk ile mutluluk getirmektedir diyebiliriz.

“bu yaz odasına yanlılıkla getirilmiş

ağacımdır o benim, narım zenginim,” (Ergülen, 2016: 114).

“Mavi Hasan, Mavi Usta” şiirinde Ergülen’in babası Hasan Bey yani “iyiliğin ustası”nı görmekteyiz. Ergülen, iyiliğin ustası hakkında bazı şeyler yazmıştır. Öncelikle onlara değinelim.

“Ben şimdi bu yazıyı bir çocuk-baba olan, arkadaşım olan, iyimserliği, hoşsohbeti, 67 yıldır gülen kara çocuk gözleri, elbette rindliğiyle, Bektaşî babalarını aratmayan genişliği, hastane odasında acı içindeyken bile, esnaftan bir hastanın Çingeneler için söylediği sözler karşısında, ‘Herkes eşittir, AlevisiSünnisi, Türkü Kürdü, Hıristiyanı Müslümanı, Çingenesi’ diyerek bütün azınlıklara ve haklara da sahip çıkışıyla, adını ‘Mavi Hasan’ koyduğum babam için yazdım. Bu özel bir yazıdır o yüzden, babaların çocuk olduğunu söylemeyi boynunun borcu bilen bir yazıdır” (Akbayır, 2010: 18-19).

Şiirin adının da geldiği yeri görmemiz açısından bu yazı yerinde oldu diye düşünüyoruz. Şiire gelecek olursak bu iki dizede de iyiliğin ustasının herkesin eşit olduğunu söylemesi birliğe işaret eder ve bu birlik nar’ı temsil etmektedir. Nar’ın içindeki çokluk da aslında Ergülen’in babasının saydığı herkeştir, hepimizi temsil etmektedir ve bu zengin düşünce baba-nar-sığınak algısını doğurmaktadır.

“...Dünyam.

Evim.

Fikrim.

...

İçim. İdilimin.

...

Nar’ım. ... Nefesim.

...

...*Semahım.*

...

Vatanım.

... *Yurdum.*

Yolum.

Zamanım.”(Ergülen, 2016: 42-43).

“Nar Alfabetesi” şiiri Nar’ın Ergülen şiirinde ifade ettiği anlamı gösteren şiirlerden biridir. Nar aslında onun için her şeydir. Tüm kapılar ona çıkmaktadır. Kocaman bir daire düşünün. Etrafında zaman, yol, vatan, nefes, İdil, kendi içi, semah, dünya ve ev, hepsi mevcut. Sanki nar için dönülen ve yaşanan her şeyi kapsar ve Alevi-Bektaşî kültürünü yansıtır bir durumdadır. Bu büyük dönme hâli nar’ı da temsil etmektedir. Yuvarlak olan nar döndükçe içindekileri etrafa saçar ve insanları mutlu eder. Bu mutluluğun içinde zamandan tutun da İdil’e kadar her şey yer alır ve aslında hepsi mutlu bir nar olan evin yansımasıdır.

“her şeyi narla ölç

yalnızca yalnızlığa yaklaşma

ona içi de yetmez Nar’ın dışı da

Nar’a bak onda küçük evlerin ışığını hatırla” (Ergülen, 2016: 44).

“Nar İçin 1000 Tane” şiirine geçmeden önce nar’a biraz değinelim. “*Nar üstüne yazmanın, buz üstüne yazmaktan, şaşırtıcı, ama pek farkı yok. İkisinde de bir ateş var. Ateşli bir şaşkınlık var, ateşli sayıklamalar var. Nari çalışırken, yalnızca ateşi değil, serinliği, sakinliği de çalışmış oluyoruz farkına varmadan. Narda, zıtların birliği de var, eski bir zıtlık olarak. [...] Nari saydım, biri saydım, birden çok neyim varsa, nara sayılsın*” (Ergülen, 2017: 513). Şiire dönecek olursak her şeyin narla ölçülmesi şiir kişinin neyi varsa nara sayılması gerektiğidir. Ateşin ve serinliğin bir arada olması yalnızlığı ortadan kaldırır ki bu da narla yalnızlığın birbiriyle uzak düşmesi gerektiğini gösterir niteliktedir. Son olarak şunları diyebiliriz ki nar, bünyesinde ateşi barındırmasıyla ışığı da temsil eder. Bu sayede son dizedeki

küçük evlerin narın içindeki taneler olduğunu ve kendi bünyelerindeki ateşler ile etraflarına ışık saçtıklarını söyleyebilmekteyiz.

“Ben onun gölgesinin komşusuyum

içinin de, sesinin de, gülüşünün de

komşusu olunca Nar kabilesinden sayılırım belki

insan bazen bir insana Nar olmak ister

insan bazen bir sesin gölgesi olmak ister” (Ergülen, 2016: 47).

“Nar İçin 1000 Tane” şiirinin devamı olan bu dizelerde narın yeniden sığınak oluşuna şahit oluruz. Evin gölgesinde dinlenilmesi kişinin serinlemesini sağlar. Gölgesinin komşusu olmak da serinliğe komşu olmak olarak okunabilmektedir. Devamında içinin, sesinin ve gülüşünün de komşusu olduğunu görürüz şiir kişinin. Bu sayede nar kabilesine yani birliğin içindeki çokluğa kabul edilme isteği olumlu sonuçlanmaktadır. Şiirdeki en önemli dize ise “*insan bazen bir insana Nar olmak ister”* dizesidir. Sığınanın en güzel hâlidir bu dize.

“narın bir evi var pek kalabalık

keşke biz de otursaydık orada

ev büyük geliyor şimdi her oda

bir ayrılık, ...

...

ev ki nar gibi içiçe bahçe” (Ergülen, 2016: 16)

“Beni de gizle ey nar bin âşığın biri gibi!” (Ergülen, 2016: 25).

“Nar” ve “Şaşkın” şiirlerinde narın hem birliğin içindeki çokluğunu hem de gizleme özelliğini görürüz. Nardan yapılan bir ev kalabalıktır ve orda oturmak insanı mutlu eder. Çünkü içinde ateş yani aşk ve serinlik vardır. Fakat büyük bir evin odaları nar gibi olmaz. Ev büyüdükçe odalar arası ayrılıklar ve gurbetler artar. Bu nedenle nar denilen evden, o mutlu bahçeden ayrılmamak gerektiği dile getirilmiştir. İkinci şiirde ise nar tanelerinin hepsi ateş

olmasıyla aşka ve âşığa işaret etmektedir. Şiir kişisi ise o âşıklardan biri olarak narın onu içinde gizlemesini ister yani ona sığınmak ister diyebiliriz.

1.3.Beden:

“*Nasıl da bir sarmaldır insan varlığı*” (Bachelard, 2013: 258). Devamlı kendi çevresinde döner insan. Sonunda varacağı yer yine kendisidir ve kendi içine kapandığı vakit sınırsız bir evrenle karşı karşıya gelir. İnsan korunmak ve huzur bulmak için, saklanmak ve kafasını dinlemek için veya dışarıdan gelen sesleri engellemek için birçok şeye sığınır. Fakat bu sarmalın içinde kalan sadece kendisidir. İnsan sonunda sadece kendine kapanır. Kendi bedenine ve ardından ruhuna sığınmaya mecburdur. Bu bölümde insanın, bir bedeni sığınak hâline getirişini inceleyeceğiz.

“*Buraya bak, bana gel, içine dön*” (Ergülen, 2014: 97).

“İki Gözüm, Efendim” şiirinde insanın artık kendine dönmesi gerektiği vurgulanır. Kendine dönemeyen insan, başkasına da tam olarak dönemez. Yani önce kendi mektubunuzu şekillendirmelisiniz ki başka bir kapıya varacağınız vakit o kapının doğru olduğunu ve size gerçekten açılıp açılmayacağını bilirsiniz demek ister Ergülen.

“...birbirlerinden kendilerine

gitmişler gibi evlerinden adalarına dönmüşler gibi

demek ki ada evden daha küçük bir aşk birimi

demek ki ada iki oda demek gibi,

tuhaftular, şaka gibydiler, ne aşk ne ayrılık gibi,

başkası gibydiler sanki...” (Ergülen, 2014: 111).

“Hasbelkader Ada Mektubu” şiirinde iki âşık, bir ada-oda ve ev çıkar karşımıza. Ergülen, iki âşığın birbirinden gitmesini adaya yani odaya gitmek olarak algılamamızı sağlar. Ada yani oda evin küçük bir aşk birimi olarak gösterilir. İki farklı oda iki farklı bedene ayrılmaktır. Bu da aynı bedende-evde gibi gözükp farklı odalara sığınan iki beden olarak gösterilebilir.

“1.

Mırıldandığın her şeysin, sesinden öpüyorum

sessizliğine de eğiliyorum fakat neresindesin

kapanınca harflerinin kapısı: Adın

şiiir!

Heceler gibi öpüyorum işte iki hecesin

adından başlıyorum öpmeye kırlara çıkmış

harflerinin arasından öpüyorum: Ağzın

cennetim!

Dilin hâlâ çocukluğun suyunda terli

ve haylaz suyundan öpsem küskün

bir çeşmesin harflerin susuz: Dilin

cehennemim!” (Ergülen, 2016: 11).

İdil için yazdığı ve adı “Senin harflerin için” olan şiirde kapısı açikev ve yasaklı bir ev ile karşılaşırız. İlk dörtlükte kapalı bir şiir olan İdil, ikinci dörtlükte harflerinin açılmasıyla kapısı açılan bir eve benzetilir. Bu benzetmeyi “*ağzın cennetim!*” ifadesiyle görmekteyiz. Fakat içeri girildikten sonra tehlikeli bir ev hâline gelen İdil, “*dilin cehennemim!*” ifadesiyle yasaklı ve tehlikeli olduğunu bizlere göstermektedir.

Sonuç

1980 kuşığı imge odaklı yazan şairlerinden Haydar Ergülen, şiirlerinde mekân algısını bireyin iç dünyasının bir parçası olarak değerlendirir. Ona göre evin yahut evrenin bir köşesi insanın ruh haline göre mekân olarak algılanabilir. İnsan bedeni de bu bağlamda sığınılan bir mekân olarak değerlendirilebilir.

Haydar Ergülen, insan bedenini bir sığınak mekânı olarak algılamıştır. Haydar Ergülen'in şiir kişileri çoğunlukla çocukluk ve nar gibi metaforlarla insan bedeninin sığınak oluşunu birlikte düşünür. Şiir kişilerinin bedene sığınma arzusu aynı zamanda iç dünyaya yönelişi de ifade eder. Şiir kişileri, hiçbir şeyin sığınak olarak yetmediğini düşündüğü zamanlarda başkasının yahut kendi bedenine ve iç dünyasına sığınmayı tercih ederler. Bu tercih aşk, sevgi, gelenek gibi duyguların ve şiir unsurlarının görünür olmasını sağlar.

Kaynakça

- Akbayır, Sıddık (2010). Şiir Adımlı Bir Yolcu Haydar Ergülen. İstanbul: Ferfir Yayınları.
- Bachelard, Gaston (2013). MekânınPoetikası. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Bachelard, Gaston (2012). Düşlemenin Poetikası. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Ergülen, Haydar (2016). Aşk Şiirleri Antolojisi. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Ergülen, Haydar (2017). Düzyazı: 100 Yazı. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Ergülen, Haydar (2014). Zarf. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Ergülen, Haydar (2016). Üzgün Kediler Gazeli. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Ergülen, Haydar (2016). 40 Şiir ve Bir. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Ergülen, Haydar (2016). Keder Gibi Ödünç. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Öner, Haluk (2017). Haydar Ergülen'in Şiirlerinde Alevi-Bektaşî Geleneğinin İzleri. Periler Aşka Uçar Haydar Ergülen Kitabı.s.40-57.
- Sarioğlu, Sezai (1995). Klasik Peri; Gül Anne'den Doğma Hafız-ı Haydar. Sombahar Dergisi S. 32, s. 50-59.